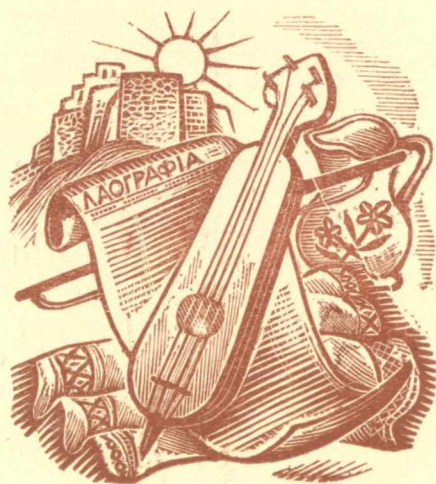

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ

ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΠΟΝΤΙΩΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ-ΚΟΜΝΗΝΟΙ,"
ΑΘΗΝΑ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1943

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Θ. Κ. Θεοφυλάκτου Χαιρετισμός σελ. 33

ΙΣΤΟΡΙΑ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Δημ. Γατοπούλου Αι ήγεμονικά οικογένεια του Ποντιακού Έλληνισμού . . . > 34

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ-ΓΛΩΣΣΑ

Ι. Γ. Παμπουκή Νιώτικος αί Γιώργης > 36
 (Α. Κ. Π.) Σταυριώτη 'Ανέκδοτα Σταυρί' > 40
 Π. Β. Ύψηλάντη 'Ανέκδοτα Χαλδίας ('Αργυρόπολης) > 42
 Ξένου Ξενίτα Λαογραφικά Κοτυώρων και Περιοχής > 44

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

'Ηλία Γαιρινίδη 'Ο τσοπάνον > 51
 Πολ. Χάϊτα 'Υμνος στη λύρα > 51
 Χ. Λεμονοπούλου και Ξ. Ξενίτα 'Εκάεν και τὸ Τσάμπασην > 52
 Θ. Κανονίδη 'Αποσπάσματα ἀπὸ τὸ θεατρικὸ ἔργο «Οἱ πρόσφυγες» > 52

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ

Τῆς Διεύθυνσης 'Η δικαίωση > 54
 "Εκτακτες συνεισφορές > 54
 Μία φωτισμένη ἐνέργεια > 54
 Σταῦρος Τερζόπουλος > 54
 Θ. Κ. Θεοφυλάκτου Νικόλαος Λεοντίδης > 55
 Τῆς Διεύθυνσης Γνώμες και κρίσεις γιά τὸ περιοδικὸ μας > 56
 Τυπογραφικές ἀβλεψίες στο 1ο τεῦχος > 56

Προφορά τῶν συμβατικῶν τοῦ ποντιακοῦ κειμένου

α = (πολύ ανοιχτό ε) φθόγγος ἀνάμεσα στὰ φωνήεντα ε και α. ο = ὅπως τὸ γαλλικὸ eu. ζ = ὅπως τὸ γαλλικὸ j. κ = ὅταν εἶναι μπροστὰ σὲ α, ε και i, ὅπως τὸ γαλλικὸ q στις λέξεις quelle ἢ qui. "Όταν εἶναι μπροστὰ ἀπὸ α, ο και ου, ὅπως τὸ γαλλικὸ c στις λέξεις carte, contre, coudre. ξ = ὅπως τὸ γαλλικὸ kch. π = ὅπως τὸ γαλλικὸ p. δ = ὅπως τὸ γαλλικὸ ch. τ = ὅπως τὸ γαλλικὸ t. χ = ὅπως τὸ γαλλικὸ ch. ψ = ὅπως τὸ γαλλικὸ rch. γ = ὅπως στὴ συλλαβὴ γα, ἔστω και ἂν εἶναι μπροστὰ ἀπὸ i. κ = ὅπως τὸ γαλλικὸ g στὴ λέξη guerre. π = ὅπως τὸ γαλλικὸ h. τ = ὅπως τὸ γαλλικὸ d. χ = τραχιά προφορὰ ὅπως στὸ ἀχ, ἔστω και ἂν εἶναι μπροστὰ ἀπὸ i. 'Η ρηματικὴ κατάληξη -αύ', -εύ' προφέρεται ἀβ, ἐβ και ὄχι ἀφ, ἐφ. Τὸ ἄτονο i σὲ νεοελληνικὸ δίφθογγό προφέρεται σὰν ἡμίφωνο: ξάι, ναῖλοι, ἐφτάει, κρούει. Τὸ η σὲ τούρκικες λέξεις προφέρεται βαθύ, ἀνάμεσα στὸ φθόγγο i και ου.

Σημείωση. Τὰ παραπάνω συμβατικά γράμματα γιά τὴν ἀπόδοση τῆς προφορᾶς, γιά τεχνικούς λόγους, δὲν μπόρεσε νὰ παρουσιάσουν ὁμοιομορφία. 'Η ἔλλειψη αὐτὴ θὰ τακτοποιηθεῖ μόλις τὸ ἐπιτρέψουν οἱ περιστάσεις.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
 ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ - ΚΟΜΗΝΗΟΙ,"

ΧΡΟΝΟΣ Α'. ΤΕΥΧΟΣ 2 - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1943
 ΓΡΑΦΕΙΑ, ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ 4 - ΤΗΛ. 29.193

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
 ΕΝ. Κ. ΑΚΟΓΛΟΥΣ
 (ΞΕΝΟΣ ΞΕΝΙΤΑΣ)
 ΤΑ ΜΙΑΣ
 ΑΔΚ. ΚΟΓΚΑΛΙΔΗΣ
 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ
 ΝΙΚ. ΑΠΑΤΣΙΔΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ, ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ, ΑΓΓΕΛΙΕΣ, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ
 ἀπευθύνονται στὸ Διευθυντὴ τοῦ περιοδικοῦ, Μενάνδρου 4, Ἀθήνα. ΑΥΤΟΥ ΔΡΑΧ. 3000

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Τοῦ κ. Θ. Κ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ

Με ἰδιαίτερη χαρὰ λάβαμε και παραχωροῦμε τὴ στήλη αὐτὴ στὸν παρακάτω χαιρετισμὸ τοῦ κ. Θ. Κ. Θεοφυλάκτου, ποὺ χρημάτισε ἄλλοτε Ὑπουργὸς Γεν. Λοικητῆς Θράκης και εἶναι τώρα Πρόεδρος τῆς «Ἐξέσινου Λέσχης» στὴ Θεσπλονική. Τὸν εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιά τὰ καλά του λόγια καθὼς και γιά τὴν πολὺπλευρὴ ἐνίσχυση ποὺ εὐλογο προομένον τὰ «Χ. τ. Π.» ἀπὸ τὸ διαλεχτὸ μας συμπατριώτη.

ποὺ με χρυσὰ γράμματα ἔγραψαν οἱ νέοι μας 'Ακρίτες στὸ διάστημα μιᾶς εἰκοσαετίας. Θρύλους ἀνδρείας και εὐψυχίας. Θρύλους κοινωνικῆς δράσης και ἀλληλεγγύης. Θρύλους ξενίας. Θρύλους σὲ ὅλα τὰ πλαίσια.

Σύναυγα βγαίνουν τὰ «Χρονικά τοῦ Πόντου». Ἄξιοι νᾶναι οἱ πρωτεργάτες και παινεμένο τὸ ἔργο τους.

Μακάριοι ὅσοι ἀναπαύθησαν ἀπᾶνω στὸ μόχθο τους τὸ βαρὺ γιά τὴ δημιουργία μιᾶς καλύτερης αὔριον γιά τὸν τόπο. "Όσοι ἐπιζήσαμε και θὰ ἐπιζήσουμε τελικά, θὰ εἴμαστε ὑπερήφανοι γιά τὶς ἀρετὲς τοῦ λαοῦ μας, τῶν συμπατριωτῶν μας.

Πόσα ἔχουν νὰ μᾶς ποῦν ἀπὸ παραδόσεις. Καὶ πόσα ἀνέκδοτα νὰ μᾶς ἐξιστορήσουν. Τὶ θρύλους παλιούς νὰ μᾶς θυμίσουν! Στὸν κύκλο αὐτό, τὰ «Χρονικά τοῦ Πόντου», με τὴ συχνή τους ἐπαφὴ με τὸ πολὺ Ποντιακὸ κοινὸ, θὰ μᾶς χαρίζουν κάθε μῆνα τὴν ἀφατη τέρψη με τὴ γλυκεῖα νοσταλγία τῆς ὁμορφῆς και ἀλησμόνητης γενέτειρας* καὶ ταυτόχρονα θὰ ἐπιβουθήσουν, πιστεύω, σοβαρὰ τὸ μνημειακὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν Μελετῶν, μαζεύοντας τὸ σκόρπιο λαογραφικὸ ὕλικό, ποὺ δὲ θὰ ἔφτανε ἴσως ποτὲ στις σελίδες τοῦ «Ἀρχεῖου Πόντου».

Ξέρω πὼς τὰ «Χ. τ. Π.» δὲν εἶναι ἐπιχείρηση. Εἶναι ἡ καλὴ ἀρχὴ γιά μιὰ γενικὴ Ποντιακὴ ἐξόρμηση και πρέπει νὰ παραμείνουν σὰ μιὰ καθαρὴ παμποντιακὴ ὑπόθεση, με τὸ δίπτυχο τῶν ἀντικειμενικῶν ἐπιδιώξεων ποὺ τόνισα παραπάνω. Γι' αὐτὸ θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ γίνουνε κτῆμα ὅλων τῶν Ποντίων και τῶν ὀργανώσεων τους.

Ἄλλὰ και σὲ ἄλλη κατεύθυνση —κυρίως θάλεγα— ἔχει νὰ ἀπλωθεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν «Χ. τ. Π.» Ἐννοῶ τὴ νέα ζωή, ποὺ δημιούργησαν οἱ συμπατριώτες μας στις νέες τους ἐστίες Ἐννοῶ τοὺς νέους θρύλους,

Ἐτσι χαιρετίζω ὀλόκαρδα τὸ νέο μας περιοδικὸ, με τὶς καλύτερες ἐλπίδες και εὐχὲς γιά λαμπρὴ και εὐδόκιμη σταδιοδρομία. Ἡ Βορεινὴ Ἑλλάδα με τὴν «Εὔξεινον Λέσχην» θὰ καταβάλουν κάθε προσπάθεια γιά τὴν ἐπιτυχία του.

Θεσπλονική, 1-10-43 Θ. Κ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΑΙ ΗΓΕΜΟΝΙΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΙ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Α') ΟΙ ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΑΝΔΡΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΟΥΡΟΥΖΗ

Του κ. ΔΗΜ. ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο γνωστός ιστοριοδίφης κ. Δημ. Γατόπουλος είχε την καλοσύνη να μας στείλει την παρακάτω ενδιαφέρουσα ιστορική πραγματεία, που θα συνεχιστεί και στα επόμενά μας τεύχη. Με χαρά μας το παραχωρούμε τις σελίδες μας και τον ευχαριστούμε για την πολύτιμη συνεργασία του καθώς και για τα καλά του λόγια.

Με πολλήν ευχαρίστησι ανταποκρίνομαι στην επιθυμία του αγαπητού φίλου προέδρου του έν Αθήναις Συλλόγου των Ποντίων κ. Ιωάννου Περβανίδου, για να γράψω στο έκλεκτο περιοδικό της οργανώσεως «Αργοναύται—Κομνηνοί», στα «Χρονικά του Πόντου», όσα στο έρευνητικό έργο μου άπήντησα περί των επιφανεστέρων άνδρων του Πόντου, κατά τούς προεπαναστατικούς χρόνους.

Εύρίσκομαι, έτσι, στην εύχारीστη θέσι ν' ανατρέξω στα προϊόντα της μακράς έρεύνης μου, και να τα ξεχωρίσω όσον άφορα δύο μεγάλας ιστορικός οικογενείας του Πόντου, των όποιων τα όνόματα συνεδέθησαν με τας ώραιότερας σελίδας της νεοελληνικής Ιστορίας.

Πρόκειται περί των δύο μεγάλων οικογενειών της νεωτέρας Ελλάδας, της οικογενείας Ύψηλάντου και της οικογενείας Μουρούζη.

Ο άείμνηστος πρόεδρος Αλέξανδρος Ζαΐμης, του όποιου διήθθηνα επί δώδεκα χρόνια τό Πολιτικόν Γραφείον, όταν εξέλεγη, για πρώτη φορά, Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας και εξητήθησαν, υπό των ξένων άνταποκριτών, βιογραφικά του στοιχεία, μου είπε με ύπερηφάνειαν :

—Καταγόμεθα, βέβαια, από τα Καλάβρυτα, έκ πατρός πάππου και προπάππου. Αλλά παρακαλώ να μη λησμονηθί ότι ή μητέρα μου ήτο Ποντιακής καταγωγής, ως κόρη του Αλεξάνδρου Μουρούζη.

Ανατρέχομεν, λοιπόν, εις τας έγκυρότερας παραδόσεις, που σχετίζονται με την παλαιάν καταγωγήν των δύο προαναφερομένων μεγάλων οικογενειών. Ο Ιωάννης Φιλήμων που άνεδίφησεν όλα τα οικογενειακά και τα έπίσημα έγγραφα των Ύψηλάντων (διετέλεσε επί ένα διάστημα διευθυντής του πολιτικού γραφείου του Δημητρίου Ύψηλάντου), άποφαίνεται ότι και αί δύο οικογένεια, καταγόμεναι έκ των Βυζαντινών αυτοκρατόρων, κατέφυγον επί της αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως υπό των Λατίνων, τό 1204,

μετά του Αλεξίου Κομνηνού Δούκα εις Τραπεζούντα, όπου συνεκροτήθη, υπό του Ατοκράτορος τούτου, ή Αθιοκρατορία της Τραπεζούντος.

Ένας από τούς προγόνους της Ύψηλάντικης οικογενείας, ο Κωνσταντίνος, που έπωνομάσθη και Ξιφιλίνος, αύλάρχης των Ανακτόρων, ένυμφεύθη την θυγατέρα του Ατοκράτορος Μανουήλ του Γ', κατά τό 1390. Από τας σχετικές δε παραδόσεις προκύπτει ότι οι Ύψηλάνται και οι Μουρούζαι έγκατεστάθησαν εις τον Πόντον και μετέσχον όλων των περιπέτειών της αυτοκρατορικής οικογενείας των Κομνηνών που έβασίλευσεν εις την Τραπεζούντα επί διακόσια πενήντα έπίτά έτη, περίπου.

Και ή μέν οικογένεια Ύψηλάντου κατώκησεν εις τό παρά την Τραπεζούντα χωρίον Ύψηλά, εις τό όποιον και έδωσεν τό όνομα έκ της Ιθίας έπωνυμίας αυτής. Οί δε Μουρούζαι ώσαύτως εις τό Μουρούζ, χωρίον επίσης παρά την Τραπεζούντα.

Ο Αθανάσιος Κομνηνός Ύψηλάντης εις τα «Εκκλησιαστικά και Πολιτικά» του (έκδοσις Κων/πόλεως, 1870) άσχολούμενος με τούς άπογόνους της αυτοκρατορικής οικογενείας των Κομνηνών αναφέρει δύο Μαρίας. Η μία εκ αυτών φαίνεται ότι συνεζεύχθη τον άρχαίον ιδρυτήν της Μουρούζικής οικογενείας.

Τό όνομα της Μαρίας Μουρούζη, κατά παλαιάν παράδοσιν της Τραπεζούντος, συνεδέθη και με την άρχαίαν μονήν του Πόντου (εις άπόστασιν δέκα ώρων προς νότον της Τραπεζούντος) της Παναγίας της Σουμελιώτισσας, διά την όποιαν έδωπήνησε σημαντικά ποσά εκ του ταμείου της Ατοκρατορικής οικογενείας.

Προκειμένου περί της παλαιάς καταγωγής της οικογενείας Μουρούζη, ο Αθανάσιος Κομνηνός Ύψηλάντης αναφέρει και τον Μ. Διερμηνέα της Οθωμανικής Ατοκρατορίας Παναγιώτην Νεκούσην και γράφει : «Ο υίός αυτού δύο μόνον θυγατέρας άφηκεν, άν ή μέν τῷ πραγματευτή Τραπεζουντιῷ Αδαμάκη Μουρούζη, ή δε δεύτερα βαναύσῳ τινι σαράτζη άνδράσιν έξεδόθησαν».

Ο ίδιος συγγραφεύς αναφέρει και δύο ακόμη Μουρούζηδες, Ποστελνίκους. Πρέπει εδώ να εξηγηθί ότι «ποστελνίκος» ήτο αξίωμα πρώτης τάξεως των παραδουναβίων ήγεμονιών. Ο φέρων αυτό άντεστοίχει προς τον ύπουργόν των έξωτερικών, του όποιου πολλάκις έξετέλει και τα καθήκοντα, έχων ως διάσημα ειδικόν παράσημον και ράβδον άργυράν με μεγάλην κεφαλήν.

Ο ένας εκ των δύο «ποστελνίκων» ήτο ο Αντίοχος Μουρούζης που ήκμασε περί τό 1764 και ο άλλος ο Γεώργιος Τζαννάτος Μουρούζης που ήκμασε περί τό 1776. Απόγονος του δευτέρου ύπήρξεν ο Κωνσταντίνος Μουρούζης που έγεννήθη τό 1736, εκ μητρός Μαυροκορδάτου. Ούτος ύπήρξεν εις εκ των επιφανεστέρων Μ. Διερμηνέων της Ύψηλης Πύλης από του 1774 μέχρι του 1779. Ο βιογράφος των Μ. Διερμηνέων Έπαμεινώνδας Σταματιάδης (1855) γράφει ότι ο Κωνσταντίνος Μουρούζης ένγνώριζεν άριστα, εκτός των Ελληνικών, Γαλλικά, Λατινικά, Περισικά, Αραβικά και Τουρκικά. Διετέλεσε Μ. Διερμηνεύς μέχρι της δολοφονίας του ήγεμόνος Αλεξάνδρου Γκίκα, όποτε και τον διεδέχητο εις τον ήγεμονικόν θρόνον της Μολδαυίας.

Ός ήγεμών ο Κωνσταντίνος Μουρούζης εις την Μολδαυίαν, άφηκεν έποχήν. Άποκατέστησε την τάξιν και τό φιλεργατικόν πνεύμα και πρώτος αυτός, από της Αύλης του, έδιδε τα καλύτερα παραδείγματα της εργασίας και της τιμιότητος. Αί σχετικαί παραδόσεις αναφέρουν ότι έμίσει την άργίαν και ότι ήτο φανατικός έχθρός της πολυτελείας.

Διά να έμνεύση τα ίδια αισθήματα εις τούς αύλικούς του και εις τούς ύπηκόους του, ήρχιζε την πρωινήν εργασίαν του άκριβώς από της άνατολής του ήλιου. Άλλοίμονο στον ύπάλληλο ή στον αύλικό που δέν θα εύρισκε παρόντα και πάντοτε έτοιμον στο καθήκον του. Μόλις έτελειwane τας συνήθεις κυβερνητικές ύποθέσεις εξήρχετο από τό Παλάτι του, χωρίς την έλαχίστην πομπήν ή επίδειξιν και ήρχιζε την έπίσκεψιν σχολείων ή εργοστασίων ή μεγάλων έμπορικών καταστημάτων.

Κατ' αυτόν τον τρόπον ο ήγεμών Κωνσταντίνος Μουρούζης παρηκολούθει προ-

σωπικώς και εκ του πλησίον την δημοσίαν ζώην περί της όποιας έξεδήλωνεν άμεσον ένδιαφέρον και εύρίσκετο, έτσι, εις θέσιν να γνωρίζη, χωρίς διαμέσους πληροφορίας, ποιόν να ένθαρρύνη, ποιόν να ψέξη, ποιόν να τιμωρήση και ποιόν να άμειψη ήγεμονικώς.

Σημειωτέον ότι όσο πρόθυμος ήτο εις τας άμοιβάς, τόσο άκαμπτος ήτο εις τας τιμωρίας και έπομένως άυστηρός και εύθύς εις την άπονομήν του δικαίου.

Σχετικώς με τ' άυστηρά μέτρα που έφήρμωσε εις την χώραν του ο ήγεμών Κωνσταντίνος Μουρούζης, κατά της δωροδοκίας, περιεσώθη τό έξής ώραϊόν άνεκδοτον : Μία μέρα του καθήγγειλαν, με άναμφισβητήτους άποδείξεις, ότι ένας άνώτερος δημόσιος ύπάλληλος έδωροδοκήθη με αύγοτάραχα από ένα μεγαλοκτηματιάν διά να τελειώση μίαν ύπόθεσιν του ή όποια και άνευ δωροδοκίας, έπρεπε συντόμως να διεκπεραιωθί.

Ο ήγεμών, τότε, άπεφάσισε να τιμωρήση τον ύπάλληλον αυτόν με τον άκόλουθον περιεργον τρόπον : Τον εκάλεσεν εις γεύμα, μαζή με άλλους φίλους της Αύλης. Αντί δε των ώραϊων φαγητών που παρετίθεντο εις τούς άλλους καλεσμένους οι ύπηρέται της τραπεζαρίας έσερβίριζαν τον δωροδοκηθέντά ύπάλληλον... αύγοτάραχα, συνεχώς.

Όταν του άλλαξαν και τό τρίτο πιάτο με αύγοτάραχα, ο προσβληθείς καλεσμένος εκάλεσε τον άρχιτραπεζιέρην και τον ήρώτησε μήπως συνέβαινε κανένα λάθος.

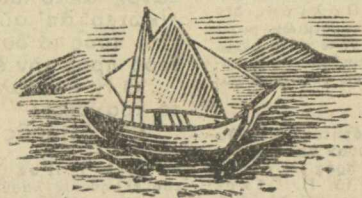
«Ο ήγεμών που παρηκολούθει με ικανοποίησιν την έκπληξιν του τιμωρουμένου, άντελήφθη την σκηνήν και παρενέβη :

—Τί συμβαίνει αγαπητέ μου ; ήρώτησε με τό γαλήνιο ύφος του.

—Τίποτε, άπολύτως τίποτε, Μεγαλειότατε ! άπήντησεν ο έρωτηθείς, σαστισμένος.

—Πώς τίποτε ! Ξαναείπεν ο ήγεμών. Να σās εξηγήσω εγώ την άπορίαν σας. Έμαθα πως σās άρέσουν έξαιρετικά τα αύγοτάραχα. Και γι' αυτό διέταξα να σās εύχαριστήσουν όσο τό δυνατόν περισσότερον !

Δ. ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

να κ' οί τεπεκόζ' έδελάγαν, έφοσίγαν σά ποδάρα τουν τά χτένα, κ' έπέμναν όπισ'. Πολλά κ' έπήεν ή κουττή με την φοράδα έπέρασαν τó συνόρ' τή τεπεκοζαντίων. Ατότες έκειν' έστάθαν σό συνόρ' άπάν' (έπειδής και άσ' σό συνόρ' άτουν έξ' καμίαν κ' έβγόγγναν) κ' έκαταρέθαν την κουττήν και είπανε:

— "Όσοποτα έκλεψες τ' άψιμον έμουν, άν είσαι άγουρος νά ίνεσαι κορίτσ', κί άν είσαι κορίτσ' νά ίνεσαι άγουρος.

Η φοράδα άτότες είπεν την κουττήν:

— Τή τεπεκοζαντίων ή κατάρα πιάν'. Για πεί με: κορίτσ' είσαι γιόκσαμ άγουρος:

— Κορίτσ' είπεν ή κουττή.

— "Αέτσ' άν έν' άτώρα ένουσ'νε άγουρος, είπεν άτην ή φοράδα Τέρεν κί' έξέταζον καλά έσύ έσέν κί' ά έλέπ'ς άτώρα είσαι άγουρος.

Έβλάεψεν ή κουττή κ' έτέρεσεν σά σωστά έντον άγουρος. Είπεν άτον άτότες ή φοράδα:

— "Εγώ καμίαν σήν ράχ'α μ' άγουρον κ' έπήρα, κί' άστ' έντον άτσ' ή δουλειά, έγώ άρτ'ουκ θ' άποθάνω. Τέρεν κί' άς πάμε άγλήγορα σήν θάλασσαν καικά.

Έπήγαν έκει, εύρανε τó πουλάρ' και πολλά κ' έπήεν ή φοράδα έσφέφεσεν. Έκάλκεψεν άτότες τó πουλάρ' κ' έκλώσταν έρθεν όπισ' σήν πολιτείαν.

Ό βασιλέας, έπειδής κ' έργησεν νά κλώσεται όπισ' ό γαμπρός άτ', έθάρεσεν έσκότωσησαν άτον οί τεπεκόζ': Τόμου και είδεν άτον σό παλάτ' με τή τεπεκοζαντίων τ' άψιμον, έδάδεψεν κ' έπέμνεν. Ντ' ά έποϊνεν κ' έξερεν.

Η κουττή πά (άτώρα έντον άγουρος-για), έπήεν σ' όσπίτ' και είπεν νά έτοιμάζ'ν άτον νερόν νά λούσεται. Έσέβεν άπέσ' σό λουτρόν, κ' έλοϋσταν καλά καλά, κ' έπέκει είπήεν σή γυναικά άτ', έξεν κά τά μαλλία τ' και είπεν άτην:

— "Έντονε πότε κίαν κ' έχτενίγα, έλα χτέντισο με.

Έκεινε όσταν είδεν τά μαλλία τ' έδουπέλενεϋτεν γιαμ έν' κορίτσ'. "Αμα όσταν έπήγαν έπεσαν κά, τó γουλούτ' έξέβεν άρτ'ουκ άσ' σήν μέσ'.

Τ' άλλ' την ήμέραν έπήεν χαρεμέντα είπεν ά τή μάναν άτ'ς. "Η βασιλίσσα έπήεν είπεν ά τόν βασιλέαν κί' άσ' σήν χαράν άτουν τó πολά ντ' ά έποϊναν κ' έξερα.

Ατότες έδέκεν προσταγήν ό βασιλέας κ' έποϊκαν ξάν' άλλα σεράντα ήμέρας και σεράντα νύχτας γάμον.

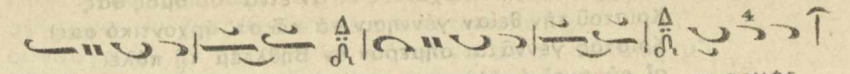
Έμεις άδά κ' έκειν' έκει κ' έμεις κί' άλλο καλλίον.

Λεξιλόγιο: άρτ'ουκ=λ.τ. πιά, πλέον' έγνάεψεν=λ.τ. κατάλαβε δόξαω πλάν =πηγαίνω, φεύγω τέρσα=λ.τ. ανάποδα άγναύ'νε=λ.τ. καταλαβαίνουιν' μέρ' =ποϋ' δαπάναν=τρόφιμα για τó δρόμο, κουμάντο' άχπάσχομαι = ξεκινώ' ήνταν=δ,τι' κί'όλ' =λ.τ. λίμνη' φελίν=φέτα' έψαλάφεσεν άτην=τής ζήτησε άμάν=λ.τ. άμέσως' έπόν'νευ=λυπότανε Ίλλα=λ.τ. σώνει και καλά, όπωσδήποτε βερκία=λ.τ. φόροι' πετζαρεύομε=λ.τ. καταφέρομε τ'οπούζα=λ.τ. σφαίρες, μπάλες' άζούχ' =τρόφιμα για τó δρόμο' βλ. και δαπάναν' έχαζουράεψεν=λ.τ. έτοιμάσε' έράζ' =φυλάει' έπιρικεύταν=λ.τ. μαζεύτηκαν' έγουζεψαν=λ.τ. θύμωσαν' έγιρίεψεν=λ.τ. όρησε' τδανίζω=ρανίζω, σκορπώ' σ'κώνω και σύρω=πειώ, ρίχνω ψαλαφώ=ζητώ' παϊτόν =άμάξι' έπαρεξέγκαν =ξεπροβόδισαν (ένεσιώς: παρεβγάλλω) έ τοπλαϋτεν=λ.τ. μαζεύτηκε' τριουόμα λ.τ. στρέμματα βερκιλία=λ.τ. εύφορα, προσοδοφόρα' γιαναδεύω = σιμώνω, πλησιάζω' έκίουτζανεϋτεν=λ.τ. συγκινήθηκε' κατδάν=χοιτρό μάλλινο ή τρίχινο ύφαντό, τιομούχα' έφτá γάτ'α=εφτιάδιπλο' άχπάνω=βγάλω, ξεριζώνω' ξόνω = χύνω' δούρδουμα =λ.τ. χαράματα' έντόκεν ό ήλρον = πήρε ό ήλιος (κυριολεξία: χτύπησε...) έβρουλιεν=άναψε' έτάλεψεν=λ.τ. έβούτηξε, έβαλε χέρι' κόρτ-κόρτ=ήχοιμητική έκφραση τού πώματος' τεντελιζώ=παρπατώ' ντόσιμον=χτύπημα, μάλλωμα' ίνσανόγλους=λ.τ. άνθρωπος, γίος ανθρώπου' παργιάλισμαν=λάμψη, γιάλισμα άστρά-

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Από τη Συλλογή του Σένου Σεντα θεωρημένη από τον καθηγητή της Βυζαντινής Μουσικής κ. Σ. Καρά.

Ηχος 1/8 Βου Ξ Ρυθμός 4σημος. Χρόνος μέτριος γοργός.

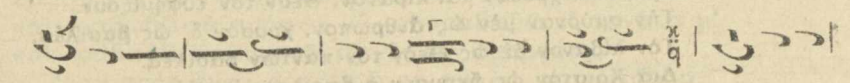

Φι ι λε ορ τοι οι Χρι ι στι α νοι οι εκ τρυφε

ρας Καρ δι ας

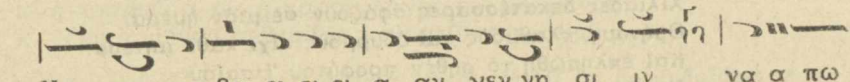
Παράλλαγή

Ηχος 1/8 Πα φ. Ρυθμός 4σημος. Χρόνος μέτριος γοργός.

Κα λην ε σπε ε πε ρα ι α αν αρχον τε ες κί αν ει ναι

ο ρι σμό ο ος σα ας

Χρι στου την θει ει ει ει α αν γεν νη σι ιν να α πω

στ'αρχο ο ον τι ι κο ο ο σας

φτερό' μιλλέτ' =λ.τ. έθνος, λαός' τδip=τελείως' άχούλ' =λ.τ. μυαλό' ντ'ά=ντό ά, ντό θά=τι θά' έπελέστεν=εϋεινε' τδατ'ιν=λ.τ. δύσκολο' τεπεκόης=λ.τ. κύκλωπας (τεπε=κορυφή' κί'όζ=μάτι) άψιμον=φωτιά' δουκάλ' =χαλινάρι' δαρμενεύω=συμβουλεύω' μεσελέ=λ.τ. ύπόθεση' κάζω=καίω' έφόσιξεν=εχωσε' σό χεσίον=για σωματική του άνάγκη' έτζάίξεν=φώναξε' έγαρσαλάξεν

=εμπηξε τις φωνές' σομίαν=μεμιās' γουδτουρεύω=λ.τ. κνηγάω' άτλαμάδες=βήματα, πηδήματα' έγλύαζαν=γλυσιτρούσαν (ένεσιώς: έγλάζω) γιαμ=μήπως' πάτας=πατήματα' άπέλεκον=άμολα, άφθοε' έδελάγαν=πεδικλώθη-καν' γιόκσαμ=λ.τ. ή' έβλάεψεν=λ.τ. έφαξε' άτο' =έτσι (άέτσ')' έδουπέλενεϋτεν=λ.τ. ύποψιάστηκε.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΔΣΜΑ (1)

Φιλέορτοι χριστιανοί, ἐκ τρυφερᾶς καρδίας
καὶ ἐκ χειλέων παιδικῶν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀγίαν
Γεννήσεως ἀκούσατε ὡδὴν ἐκφερομένην :

ἢ

(Καλὴν ἑσπέραν ἄρχοντες κ' ἂν εἶναι ὀρισμός σας
Χριστοῦ τὴν θεῖαν γέννησιν νὰ πῶ σ' ἄρχοντικό σας)
Χριστὸς γεννᾶται σήμερον ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει
οἱ οὐρανοὶ ἀγάλλονται, χαίρει κ' ἡ κτίσις ὅλη.
Ἐν τῷ σπηλαίῳ τίκεται, ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων
ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν καὶ ποιητὴς τῶν ὄλων·
πλήθος ἀγγέλων ψάλλουσι τὸ «δόξα ἐν ὑψίστοις»
καὶ τοῦτο ἀξιὸν ἐστὶν ἢ τῶν ποιμένων πίστις.
Ἐκ τῆς Περσίας ἔρχονται τρεῖς μάγοι μετὰ τὰ δῶρα,
ἄστρον λαμπρὸν τοὺς ὀδηγεῖ, χωρὶς νὰ λείψει ὄρα.
Φθάσαντες εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ πόθον ἐρωτῶσι
ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς νὰ πᾶν νὰ τὸν εὐρῶσι.
Γονατιστοὶ τὸν προσκυνοῦν καὶ δῶρα τοῦ χαρίζου
Σμύρναν, χρυσὸν καὶ λίβανον, Θεὸν τὸν εὐφημίζου.
Τὴν σμύρναν μὲν ὡς ἄνθρωπον, χρυσὸν δ' ὡς βασιλέα,
τὸν λίβανον δὲ ὡς Θεὸν τὸν πάντων βασιλέα.
Διὰ Χριστὸν ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης
Ἄμέσως ἐταράχθη κ' ἔγινε θηριώδης
Κράζει τοὺς μάγους ἐρωτᾷ : ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται ;
— Εἰς Βηθλεὲμ ἠξέυρομεν, ὡς ἡ γραφὴ διηγᾶται.
Εἰς Βηθλεὲμ ἐπρόσταξε παιδί νὰ μὴν ἀφήσουν·
ὅσα παιδιά εὐρωσι δύο χρονῶν καὶ κάτω,
νὰ τὰ πάρωσιν εὐθὺς κάτω ἀπ' τὰ σπαθιά των...
Χιλιάδες δεκατέσσαρες σφάζουν σὲ μιὰν ἡμέρα,
Θρήνους, κλαυθμοὺς καὶ ὀδυρμοὺς εἶχε κάθε μητέρα.
Καὶ ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν προφήτου Ἡσαΐου
Μετὰ τῶν ἄλλων προφητῶν καὶ τοῦ Ἱερεμίου.
Φωνὴ ἠκούσθη ἐν Ραμᾶ, Ραχὴλ τὰ τέκνα κλαίει
Παραμυθὴν οὐκ ἠθελε δτι αὐτὰ οὐκ ἔχει.
Ἰδοὺ ὅπως σὰς εἶπαμεν ὄλην τὴν ὑμνωδίαν.
Τοῦ Ἰησοῦ μας τοῦ Χριστοῦ γέννησιν τὴν ἀγίαν.
Χρόνους πολλοὺς νὰ χαίρεσθε πάντα εὐτυχισμένοι,
Σωματικά καὶ ψυχικά νὰ εἰσθε πλουτισμένοι.
Δότε κ' ἐμᾶς τὸν κόπο μας κ' ἂν εἶναι ὀρισμός σας
Καὶ ὁ Χριστὸς μας πάντοτε νὰ εἶναι βοηθός σας.
Καὶ σὰς καλονυκτίζομεν πέσετε κοιμηθῆτε
ὀλίγον ὕπνον πάρετε κ' εὐθὺς νὰ σηκωθῆτε.
Στὴν ἐκκλησίαν τρέξατε μετὰ προθυμίαν μπῆτε.
Ἀκούσατε τὴν προσευχὴν κ' ἂν εἶναι ὀρισμός σας
Καὶ ὁ Χριστὸς μας πάντοτε νὰ εἶναι βοηθός σας.
Σ' ἔτη πολλά!

Ε. ΞΕΝΙΤΑΣ

(1) Τὸ Χριστουγεννιάτικο αὐτὸ ἄσμα μετὰ τοὺς δύο παραπάνω σκοποὺς, ψαλνόντανε
στὰ χωριά ποὺ ἴτανε γύρω στὸ Τσάμπαση καὶ ποὺ λεγότανε Γεϊλὴ—Γιουζιῶ (βλέπε
Ε. Ἀκογλοῦ Λαογραφικὰ Κοτρώρων, Σελ. 23). Κείμενο καὶ μελωδία ἀπὸ ἀπαγγελία
κ. Χ. Ἐλευθεριάδη.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ὁ Τσοπάνον

Τοῦ κ. ΗΑΙΑ ΤΣΙΡΚΙΝΙΔΗ

Νύχτα, σὰ ξημερώματα, πουρνά, σὴ ἤλ' τὴν ἔβγαν,
σύναυγα σὸ ἡμέρωμαν καὶ σὰ πετεινολάλα,
σύναυγα μετὰ τὰ πρότα μ', σύναυγα μετὰ ἄρνόπα μ'
ἔβγαίνω σὰ ψηλά ραχιά, μακρὰ σὰ βοσκοτόπα
Μακρὰ ὅθεν δεντρόκλαδα, πυκνοδεντρολοτας
τ' ἕναν σὸ ἄλλο πλέχκεται κ' ἰδκιάζ'νε φυλλωμένα,
μακρὰ κ' ὅθεν τρεχούμενα νερά ἀντιβοοῦνε
κ' ὅθεν χλογιάδα σκουτουλίζ' σ' ὀρμανοτόπ' τὴν ἄκραν
κ' ὅθεν τῶαῖρ κ' ὅθεν παῖρ' τῆδεκοφυτρωμένον
σὴ ἤλ' τὸ φῶς, φῶς καὶ χαρὰν παῖρ' καὶ μαραίν' τὸν κόσμον.
Ἐκεῖ ὁ κοῦκον κελαῖδεῖ μετὰ τὰ ποταμοπούλα
κ' ἀντιλαλεῖ ἢ πέρδικα ἄσ' σὰ λιθαρρορίζας
κ' ἐγὼ τὸ τσοπανόπουλον τὰ πρότα μ', τ' ἄρνόπα μ'
ὀράζω καὶ μετὰ τὴν χαρὰν φυσῶ τὸ γαβαλόπο μ'
καὶ τραβῶ τὰ πρότα μ' καὶ τραβῶ τ' ἄρνόπα μ'
καὶ τραβῶ Καλομηνᾶ τῇ γῆς τὴν ἐμορφότα
κ' ἕναν πρὸς ἕναν τραβῶ τὰ φύλλα, τὰ τῆδεκία,
τὰ ὑψηλά δεντρόκλαδα, τ' ἀπόμακρὰ ραδόπα,
κρῦα νερά τρεχούμενα κ' ἔρημα ποταμέας,
τῆ βελανέας τὴν ἰδκιάν καὶ τὸ χορτάρ' σὸν κάμπον
καὶ τὴν χλογιάδαν σὸ τῶαῖρ' τὸ νεοφυτρωμένον·
καὶ τραβῶ κ' ὁμολογῶ καὶ τραβῶ καὶ λέω
πῶς ἐν' ἡ ἀγάπη μ' ἐμορφος—ναῖλλοί, πονεῖ τὸ ψόπο μ'!
κ' ἡ τραβωδία μ', ἡ χαρά, λόγος ἐν' μαεμένος
κ' ἐξωπαρμένος σεβταλῆς καὶ ψευτεὺς τραβωδᾶνος.

Λεξιλόγιο : ἰδκιάζ'νε = κάνοον σιαῖ· σκουτουλίζ' = μοσκοβολᾶει· τῶαῖρ' =
ἰ.τ. γρασίδι, λειβάδι· παῖρ' = λ. τ. ἀνήφορος· ὀράζω = φυλάω· τὸ γαβαλόπο μ' =
τὴ φλογέρα μου· Καλομηνᾶς = Μᾶης· ἐμορφότα = ὁμορφιά· τῆδεκία = λ. τ. λον-
λούδια· τὸ ψόπο μ' = ἡ ψυχούλα μου· ναῖλλοί = ἀλλοίμονο· ἐξωπαρμένος = ὄνει-
ροπαρμένος· σεβταλῆς = ἐρωτευμένος· τραβωδᾶνος = τραγουδιστής.

Ἕγνος στὴ λύρα

(Ἀπὸ τὸ ἠθογραφικὸ δρᾶμα : Ἡ φτώχᾶ ἐντροπὴ ἕ' ἐν'.)

Τοῦ κ. ΠΟΛ. ΚΗΠΤΑ

Σύρω τὸ τοξάρι μ' δεξιά, ἀνοίγουνταν γεράδες,
Παίρω καὶ σύρ' ἀτο ζερβά, κλαινίζω τοὶ μανάδες.
Γιὰ πέι-με, λύρα μ' ἐμορφον, πῶς ἐγροικᾶς ἀτ' ὄλα
Καὶ τὸ λαλόπο σ' τὸ γλυκόν, πῶς παῖρ' λαρών' τὰ πόνα ;
Τὰ πλούτ' ἄς εἶναι τῇ ζαγκίν κ' ἐσὺ τ' ἐμὸν ἄς εἶσαι·
Σ' ὄλα τὰ τέρτα μ', σὴ χαρὰ μ' σὺ μαναχὸν κανεῖσαι.
Ἡ ψῆ μ' τ' ἀπέσ' ὄσταν πονεῖ, ὄσταν τζίζ' τὸ καρδόπο μ',
Ἐσέναν παίρω μετὰ τ' ἐμὸν καὶ τραγωδῶ τ' ἄρνόπο μ',
Γεννίγομες κ' οὐλ' χάρουνταν, ἐσὺ ἔρῃσ' ἠύρικός μας

Κι' οὐς νά γεροῦμ' καὶ δάνομε ἐσὺ χαρεντερεῖς μας,
Πάππον πρὸς πάππον μὲ τ' ἐσὲν ἔρχομες, καὶ θά πάμε,
Σουμάδα, γάμον, φαγοπότη, μὲ τ' ἐσέναν ἐφτάμε.
Λές μας ἰτ' ἐποῖναν τ' ἐμετέρ' σὰ παλαιὰ τὰ χρόνια
Κ' ἐσὺ θά λές ξάν' οὐλὲς τοὶ νέοις τ' ἐμέτερα τὰ πόνα.
Λές τῆ κυροῦ μ' τὰ ἔργατα, τῆ μάνας-ι μ' τὰ δάκρυα,
Ἐσὺ κλαίνεις ξενιτεμέντς, πέραν σὰ θαλασσάκρυα.
Καὶ σὸ ταφίν ἔμουν ἀπάν' ἐσὺ μοιρολογᾶς μας,
Ἐσὺ ἐξέρτς τὸ βάλσαμον, ἐσὺ παρηγορᾶς μας!
Καὶ λές, καὶ κλαῖς, καὶ χάρεσαι...

Λεξιλόγιο: γεράδες=λ. τ. πληγές· κλαίνιζω=κάνω νὰ κλαῖν· λαρώνω=θεραπεύω· ζανκίντς=λ. τ. πλούσιος· τέρτς=λ. τ. καημοί, παθήματα· κανεῖσαι=ἀρκεῖς τζιζω=πονῶ δάνομε=περοῦμε· σουμάδα=ἀροσβωνιάσματα· ἐποῖνα=ἔκανα.

Ἐκάεν καὶ τὸ Τδάμπασην (1)

— Ἐκάεν καὶ τὸ Τδάμπασην κ' ἐπέμ-
[ναν τὰ τουβάρια
Ἐρροῦξαν σὸ χουρτᾶρεμαν τ' Ὀρ-
[τοῦς τὰ παληκάρια.
— Οὐλ' τρένε κι' οὐλ' ἀγληγοροῦν
[πράματα νὰ γλυτών'νε.
Βαρκίζ'νε καὶ παρακαλοῦν οὐλὰ νὰ
[εὐκαιρῶν νε.
— Τρανὸν γιαγκοῦν σὸ Τδάμπασην
[σπίτα· κ' ἰθὺς θά πομέν'νε,
Τρανοί, μικροί, φτωχοί, ζαγκίν', οὐλ'
[κάθουσαν καὶ κλαῖνε!
— Ρακᾶνα ἐκαπίνιγανε, τ' ὄρμια ἐ-
[τσουρώσαν,
Σαχτάρια ἐστοιβάγανε, ὀτζάκια ἐκα-
[ρακῶσαν!
— Ἐκάεν καὶ Τδάμπασην, γιάβρου μ',
[τιδὲν κ' ἐπέμνευ,
Ραχῖα καὶ λιβαδότια ἄλλο χορτάρ'
[κ' ἰθὺς φέρ'νε!
— Τ' ἄρνόπα καὶ τὰ πρόγατα, τ' ὄμα-
[λα, τὰ παῖτρα.
Τ' ὄρμια καὶ τ' ὄρμόχαιλα ἐγέντανε
[γιασίρα!
— Κλαῖν τὰ πουλόπα, τὰ χαρα! κλαῖν
[τὰ πεγαδομάτα,
Κλαῖει τὸ Τδαμλούκ, τὸ Καρα-κιάλ',
[κλαῖν τ' ἔμορφα τ' ἀλάτσα!

— Ἐκάεν καὶ τὸ Τδάμπασην, Θέ-μ',
[ντὸ κακὸν ἐγέντον!
Ἄς ἔξερα ἡ τύχη μου ἄλλο ντὸ
[ἔχ' γραμμένον!

Τμήμα τῆς ἀγορᾶς τοῦ Τδάμπασην μετὰ τὴν πυρ-
κατὰ τοῦ 1913.

Λεξιλόγιο: Ἐκάεν = κήκε· ἐπέ-
μναν = ἔμειναν· ἔρροῦξαν = χύμηξαν,
πέσανε χουρτᾶρεμαν(τὸ)=λ. τ. γλύτωμα.
βαρκίζ'νε=φονάζουν δυνατὰ· εὐκαιρῶ-
νω=ἀδειάζω· γιαγκοῦν (τὸ)=λ. τ. πυρ-
κατὰ· ζανκίντς=λ. τ. πλούσιος· ρακᾶνα
(τὰ)=ράχες· ἐτσουρώσαν = στερέωσαν·
σαχτάρια (τὰ)=σιτάχτες· ὀτζάκια ἐκα-
κῶσαν=ἐκλείσαν, ὀήμαξαν σπῖτια, οἶκο
γένειες· τιδὲν = τίποτε· γιασίρα=λ. τ.
ὄρπανα (κυριολεκτικὰ αἰχμαλωτοὶ)· ὄρμό-
χαιλα=οἱ ἄκρες ἀπὸ ρεματιές· παῖτρα=
λ. τ. οἱ ἀνηφοριές, οἱ πλαγιές τῶν βουνῶν·
ἀλάτσα=ἔλαια· ντὸ=τί.

1) Ὁλόκληρος σκοπός, μελωδικὸς καὶ ὁμορφος, γέ-
νηκε καὶ ἀνεποκρινότανε μόνο σ' ἓνα δίστιο, τὸ
πρῶτο, μετὰ τὴν πυρκαϊὰ τοῦ Τδάμπασην, τοῦ 1913. Ὁ
τραγουδιστής, μόλις τὸ τελείωνε, μοιραία συνέχιζε
με ἄλλα δίστιχα, ποῦ δὲν εἶχανε κοινὰ σχέση μετὰ
τὴν πυρκαϊὰ. Τὴν ἔλλειψη αὐτὴ πῆρε νὰ τὴ συμπλη-
ρῶσει πρῶτος ὁ κ. Χαράλ. Χ. Λεμονόπουλος μετὰ
ἄλλα τέσσαρα δίστιχα, καὶ ὁ ξένος ξενίτης μετὰ
ἑκόστωκα. Τὰ νέα δίστιχα τραγουδιῶνται ἤδη στὴν
Κατερίνη.

Ἀποσπάσματα

Ἀπὸ τὸ θεατρικὸ ἔργο «Οἱ Πρόσφυγες» τοῦ κ. Θ. ΚΑΝΟΝΙΔΗ (1)
(Ἀπαγγελία Νίκου Σπανίδη)

— Γουρπᾶν σ' ἐσὲν νὰ γίνουμαι, νὰ φιλω τὰ ποδαρόπα σ',
Γράψτε με κι' ἄς πάω χάμαι νὰ λελεύω τὰ χερόπα σ'.
Ἐχω ἄντραν καὶ παιδία σὴ Ἑλλάδα τὰ χωρία
Κ' ἐγὼ ἀδὰ σὴ Ρουσίαν σύρω τὴν ἀρωθυμίαν.
— Δεκατέσσερα μανάτσα δέβα φέρον ἐσὺ, θεία,
Κι' ἄμε φέρον τὰ κρεβάτσα καὶ τ' ὄσπιτι σ' τὰ πουργῖα.
— Ἄς ἔχω, ρίζα μ', ντὸ νὰ φτάγω, τὸ κέσσοπο μ' ἄς ἀνοίγω,
Ἐκαὶκὰ μίαν ἄς πάγω κι' ἄρ' ἀτότες οὐλὰ δίγω.
— Πολὰ πὰ μ' ἀγληγορεῖτε, μὴ φογούστουν οὐλ' θά πάτε,
Παπόρ' τ' ἔρθεν μὴ τερεῖτε, τὰ Χριστοῦγεννα θά πάτε.

Φῶς στ' ὀμμάτσα σ' θεία, — ἔρθεν τὸ παπόρ'
Μὲ καλὸν καρδίαν — θά πάμε, ἀγληγόρ'.
Τρέζτε, πέτε οὐλ' ἄς ἔρχουνταν — γιὰ νὰ παίρουνε πιλέτσα
Οὐλ' ἄς τρώγ'νε, πίν' καὶ χαίρουνταν — κι' ἄς ἐφτάνε μουχαπέτσα.

Οὐλ' θά πᾶμ' ἀτῶρα — ψέματ' ἄλλο κ' εἶν'
Κι' ἄς πάει λέει ἡ χώρα: — Ζαντοὶ εἶν' ἀβουτοῖν!
Ἐτέλεθανε τὰ ψέματα — θά πάμε σὴν Ἑλλάδα
Ἐτοιμάστε οὐλ' τὰ πράματα — ἀδὰ σὴν ἑβδομάδα.

Τὸ γραφεῖον ἐνοῖεν, — ἡ ἐπιτροπὴ δουλεύ',
Ἡ δουλειὰ ἐχτίεν, — μανάτσα θά σωρεῦ',
Ναῖλλοὶ ἐκείνον ποῦ κ' ἰθὺς πάει, — θ' ἀπομέν' σὴ Ρουσίαν,
Ἐμπόρια κ' ἰθὺς ἐφτάει, — θά χάν' καὶ τὴ θρησκείαν.

Ἄχ, Ἀπχαζία, ἀφήνομ' εἶαν, — Παρχαρί' τόπα καὶ νερά κρύα,
Κυπαρισσόπα καὶ τῆϊτεκόπα, — Μιμόζας, πάλμας Σοχουμί'.
Εὐχαριστοῦμε ἀπὸ καρδίας — γιὰ τὸ τρανὸν τὴν φιλοξενία σ',
Ἐἶ, Ἀπχαζία, ἀφήνομ' εἶαν, — Μαργαριτάρ' τῆ Καυκαζί'.

(Τοῦ ἴδιου γιὰ τὸν μπεκρή)

Οἱ γιατροὶ λέγ'νε με πάντα νὰ πίνω καὶ νὰ τρώγω ὄλα τὰ καλά,
Καὶ ρακίν πουδὲν κ' ἀφήνω κι' ἀρχινῶ τὰ παλατά.
Ἐναν βαρέλ' ποιέστε με κασσέλαν κι' ὄσαν ἵποθάνω βάλτε με ἀπέσ',
Ὀλόγερα βάλτεν ἀμπέλα καὶ ποιέστε με κᾶφέσ'.

Λεξιλόγιο: γουρπᾶν=λ. τ. θυσία· χάμαι=χάνομαι· χερόπα=χεράκια·
ἀρωθυμία=ἀποθυμία, νοσταλγία· μανάτσα=χοῆμα ρούσικο ἴσαμε 2 1)2 χρ. ὄραχ.
πουργῖα=λ. τ. ἀποσκευές· κέσσοπον=χηματισακκούλα· ἐκαὶκὰ=ἐκεῖ κοντὰ
μίαν=μὴ φορὰ, πρῶτα· μουχαπέτσα=λ. τ. διασκεδάσεις, γλένια· ἡ δουλειὰ
ἐχτίεν=ἡ δουλιὰ τακτοποιήθηκε, ταίριασε· Ἀπχαζία=Δημοκρατία στὸν Καύκασο·
τῆϊτεκόπα=λουλουδάκια.

(1) Βλέπε καὶ «Ποντιακὰ Φύλλα», σ. 17.

τή λυτρωτική έγκαρτέρηση, την έμμομη στα Ίδανικά, την πίστη στα δόγματα τὰ έθνικά, την προσήλωση στές παραδόσεις. «Πορεύου λοιπόν εν Ειρήνη». Είμεθα ύπερήφανοι για τήν έθνική σταδιοδρομία σου. Αιώνια σου ή μήμη!

Θ. Κ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ

Γνώμες και κρίσεις για τὸ περιοδικὸ μας

Μ. Δημητρακέπουλος. «Μέ ἀληθινή συγκίνηση πήρα και διάβασα τὸ πρώτο τεύχος τῶν <Χ. τ. Π.>, διότι ἀντιλαμβάνομαι ὅτι οἱ βασικὲς ἐπιδιώξεις τοῦ Συλλόγου τῶν Ποντίων «Ἀρωναῦται-Κομνηνοὶ» παίρνουν ἔτσι τὴ συγκεκριμένη και πρακτικὴ μορφή τῶν και εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι τὸ περιοδικὸ αὐτὸ με τὴ λαϊκὴ και πολυμερῆ μορφή του ἔχει νὰ προσφέρει μεγάλη και πολύμορρη ἐξυπηρέτηση στὴν Ποντιακὴ, ἀλλὰ και στὴν καθόλου ἑλληνικὴ λαογραφία. Συχαίρω ὅλους σας για τὸ ὑπέροχο ἔργο που ἀναλάβατε και εὐχομαι εἰλικρινὰ νὰ ἐπιτύχετε στὴν εὐγενικὰ και πατριωτικὴ σας αὐτὴ προσπάθεια».

(Δ. Κ. Π.) Σταυριώτης. «Χαιρετίζω με ἐνθουσιασμό τὴν ἔκδοση τοῦ νέου μας περιοδικοῦ «Χ. τ. Π.» και τοῦ εὐχομαι με ὄλη μου τὴν ψυχὴ καλὴ και εὐδόκιμη σταδιοδρομία. Σὲ ὅλους ἐκείνους που ἐργάστηκαν για τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἑθνικοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐκφράζω τὰ πιὸ εἰλικρινὰ και ἐγκάρδια συχαρητήριά μου».

Ἐφημερίδα «Βραδυνὴ» τῆς 14-10-43: Κατὰ τὴν δυσχερῆ ἑθνικὴν περίστασιν

που διατρέχουμε, πρέπει νὰ ὁμολογήσω μεν ὅτι ἔν Ἀθήναις κοινωφελῆς δράσις τῆς Ὀργανώσεως τῶν Ποντίων «Ἀρωναῦται-Κομνηνοὶ», ἀποτελεῖ πράγματι, μίαν ἀπὸ τὰς ἀσυνήθεις ἐξαιρέσεις. Δὲν πρόκειται, φυσικὰ, περὶ ἀπλῆς σωματικῆς κινήσεως...

Τὸ Δ. Συμβούλιο τοῦ Συλ. Ποντίων, ἀνέλαβε, ὑπὸ τὰς σημερινὰς δυσκόλους συνθήκας, ὄχι μόνο νὰ περισώσει τὰς εὐγενεῖς πνευματικὰς Ποντιακὰς παραδόσεις, δηλαδὴ τὴν λαογραφίαν μεγάλου τμήματος τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ ὁποῖου ἡ ἱστορία προέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰῶνων, ἀλλὰ και νὰ συμμετάσχη εἰς τὸ βαρὺ ἔργον τῆς ἀλληλοβοηθείας και τῆς περιθάλψεως τῶν ἐν Ἀθήναις συμπατριωτῶν τῶν. Ἀξιοθαύμαστον συμπλήρωμα τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὑπῆρξε και ἡ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὥραια ἔκδοσις τοῦ λαμπροῦ ὄργανου τῶν Ποντίων «Χρονικὰ τοῦ Πόντου»... ἔκδοσις, ἡ ὁποία, πράγματι τιμὰ τὸς πρωτοεργάτας και ἰδεολόγους ἐμφυχωτὰς τῆς ἑθνικῆς και πολυδαπάνου αὐτῆς προσπάθειας».

Περιοδικὸ «Καλλιτεχνικὰ Νέα» τῆς 16-10-43: «Γιὰ μίμησιν. Ὁ Σύλλογος τῶν Ποντίων «Ἀρωναῦται-Κομνηνοὶ» που ὅπως ἀκούμε δρά ποικιλότροπα και ὠφέλιμα, βγάζει κι' ἕνα περιοδικὸ, που ἀπὸ τὸ πρώτο του φυλλάδιο φαίνεται καλλιτεχνημένο και σοβαρὸ και με ζητήματα, που καταπιάνεται και μάλιστα τὸ λαογραφικὸ, προσφέρει μεγάλη και γενικώτερην ἑθνικὴν ὑπηρεσία. Τὸ παράδειγμα του θὰ ἔπρεπε νὰ μιμηθοῦν και ἄλλοι σύλλογοι».

Τυπογραφικὲς ἀβλεψίες στὸ 1ο Τεύχος (')

- Σελ. 15, στήλη 2η, στίχ. 39 ἀντί: πῖρ-σιλάχ—πῖρ-σιλάχ.
- » 16, » 1η, » 22 » ῥαπνικάτ'—ῥαπνικά'τ'.
- » » » » 38 » 'κιφάλ'—ῥιφάλ'.
- » 17, » 2η, » 2 και 4 » χρόνα—χρόνα.
- » 20, στίχ. 1ος, ἀντί: Ἦχος $\frac{L}{q}$ Πα—Ἦχος $\frac{L}{q}$ Πα
- » » » 6ος, » |—————| — |—————|
κα α τα κα α τα
- » » » 7ος, » |—————| — |—————|
νω ω Κα νω ω κα
- » » » 9ος, » |—————| — |—————|
χαι αι ρε χαι αι ρε
- » 28 στήλη 1, στίχ. 29, ἀντί: 41—43
- » 30 » 2, » 48, » προσφέρουν—προσφέρουν

1) Σημειώνουμε μόνο ὄσες ἐπισημαίουν τὴν ἔννοια, τὴν προφορά και τὴ μελωδία. Στὸ μουσικὸ καίμενο ἐξαιριβόθηκα πὸς ἔσπεσαν τὰ κεντήματα (██) διαδοχικὰ. Γι' αὐτὸ σὲ μερικὰ τεύχη, στὰ πρώτα που τυπώθηκαν, ὑπάρχουν ὄλα και σὲ ἄλλα λείπουν ἀπὸ τὸν πρώτο, δεύτερο ἢ τέταρτο ἢ και ἀπὸ τὸς τρεῖς αὐτὸς στίχους τῆς παραλλαγῆς.

Μία παρκύληση

Ἐπιστήμονες που ἀσχολοῦνται εἰδικὰ με τὴ λαογραφία και με τὴν ποντιακὴ γλώσσα, ζητοῦν τὴ σειρά τῶν 82 τευχῶν τῶν «Ποντιακῶν Φυλλῶν». Ὅσοι ἀπὸ τὸς ἀναγνώστες μας ἔχουν ἔστω και λιγότερα ἢ μεμονωμένα τεύχη και δὲν τὰ χρειάζονται για μελέτες και σπουδές, παρακαλοῦνται, ἂν θέλουν, νὰ μᾶς τὰ φέρουν και νὰ τὸς ἐγγράψουμε δωρεὰν συνδρομητῆς στὰ «Χρονικὰ τοῦ Πόντου» ἢ και με ἄλλους ὄρους που τυχόν θὰ προτιμοῦν.

Νὰ τὰ χιλιάσει

Ὁ γνωστὸς Πόντιος εὐθυμογράφος κ. Δ. Ψαδᾶς, ὕστερα ἀπὸ τὶς κωμῳδίες του «Τὸ Στραβόβουλο», «Ὁ Ἐαυτούλης μου» και «Ἡ Μαντὰμ Σουσαῦ», παρουσίασε φέτο και τὴν τρίτοκτη κωμῳδία «Οἱ ἑλαφρόμυαλοι», που παίχτηκε με μεγάλη ἐπιτυχία ἀπὸ τὸ θέατρο Μ. Κοτοπούλη. Τὰ «Χ. τ. Π.» συχαίρουν θερμὰ τὸν συμπαθῆ εὐθυμογράφο μας και τοῦ εὐχονται νὰ τὰ χιλιάσει.

Βράβευση Πόντιου καλλιτέχνη

Ὁ γνωστὸς για τὴν ἰδιοφυῖα του στή γλυπτικὴ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Ὁ κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Γ. ΚΑΛΤΣΙΔΗΣ και Ἡ δ. ΣΟΦΙΑ Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ (κόρη τοῦ συνεργάτη μας κ. Σταυριώτη) ἀρραβωνιάστηκαν στή Θεσ/νίκη.

Τὰ «Χ. τ. Π.» τὸς εὐχονται γρήγορα στεφανάματα.

Πόντιος σπουδαστῆς στὴν Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν Στάθης Ζυμαρίδης ἐξακολουθεῖ νὰ δίνει ἀπτὰ δείγματα τοῦ καλλιτεχνικοῦ του ταλάντου. Στὸς διαγωνισμοὺς τοῦ 1940, στὸ πρώτο δηλαδὴ ἔτος ἐργαστηρίων, αἶρε δυὸ βραβεῖα, στὸ Κεφάλι και στή Σύνθεση. Στὸς διαγωνισμοὺς τοῦ 1941 ἐπίσης πήρε βραβεῖο στὸ Κεφάλι. Τὸ 1942 δὲν ἔγιναν διαγωνισμοί.

Σύμφωνα με τ' ἀποτελέσματα τῶν φετεινῶν διαγωνισμῶν τῶν ἐργαστηρίων τῆς Σχολῆς, ἔλαβε τρεῖς ἐπαίρους: 1) Στὸ Διαγωνισμὸ Γλυπτικῆς-Προτομῆς, 2) στὸ Γυμνὸ Γλυπτικῆς και 3) στὶς Σύνθεσεις Γλυπτικῆς—και τὰ τρία τοῦ ἐργαστηρίου Κ. Δημητριάδη.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὸς οἱ δυὸ πρώτοι ἔπαινοι ἰσοδυναμοῦν με βραβεῖα, που δὲ δόθηκαν φέτο, και ὅτι ἐργαζότανε με πόνους ἀπὸ ἑλκος στὸ δεκάδακτυλο, που τοῦ φανερώθηκε λίγο πριν ἀπὸ τὸς διαγωνισμοὺς.

Τὰ «Χ. τ. Π.» συχαίρουν τὸ νέο μας καλλιτέχνη και τοῦ εὐχονται και σ' ἀνώτερα.

Ἀγγελία

Προσεχῶς θὰ κυκλοφορήσει τὸ ἱστορικὸ μυθιστόρημα τοῦ Πειραιώτη (Πόντιου) λογοτέχνη κ. Ἀθ. Ἀσιατῆ «ΑΓΑΠΗ ΠΟΥ ΣΒΥΝΕΙ».

ΠΕΝΘΗ

Τὴν 22αν Σεπτεμβρίου ἀπέβίβσεν ὁ Εὐγένιος Καπαγιαννίδης, τῆς γνωστῆς οἰκογενείας τῆς Τραπεζοῦντος, ἡ ὁποία ἔχει ἀναπτύξει κοινωφελῆ δράσιν εἰς τὴν γενέτειράν. Ὁ Σύλλογος Ποντίων «Ἀρωναῦται-Κομνηνοὶ» ἐκφράζει θερμὰ συλλυπητήρια εἰς τὴν οἰκογένειάν του και εὐχεται τὴν ἑξ ἕψους παρηγορίαν.

Τὰ «Χ. τ. Π.» ἐνώνουν τὰ συλλυπητήριά τους.

ἈΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

(Τὰ χειρόγραφα που μᾶς στέλνονται, εἴτε δημοσιεύονται εἴτε ὄχι, δὲν ἐπιστρέφονται).

(Δ. Κ. Π.) Σταυριώτην. Θεσ/νικῆν. Λάβωμε τὶς συνεργασίες σας. Σᾶς εὐχαριστοῦμε, καθὼς και για τὰ καλὰ λόγια και τὸ ζῆλο σας ἐνδιαφέρον για τὸ περιοδικὸ μας. Περιμένωμε και νέα συνεργασία σας.

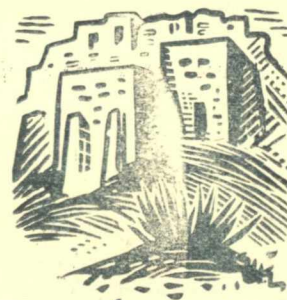
Ἰωάν. Παπαδόπουλον. Λαρισεῖον. Λάβωμε τὴν ἐπιστολή σας. Σᾶς εὐχαριστοῦμε για τὰ καλὰ σας λόγια. Περιμένωμε τὴ νέα συνεργασία σας, που, πιστεύωμε, παρουσιάζει σοβαρὰ ἐνδιαφέρον.

Μιλτ. Νυμφόπουλον. Τριανταφυλλιά-Νιγρίτας.

Τὸ γράμμα σας δόθηκε στὸν προορισμὸ του. Περιμένωμε συνεργασία σας ἀπὸ τὴν πλούσια λαογραφικὴ συλλογὴ που ἔχετε. Σᾶς γράψωμε και ἰδιαιτέρως.

Χρσ. Καραμανίδην. Κατερίνην. Περιμένωμε τὴ μελέτη για τὴν καλλιέργεια τῆς φρονιτικῆς. Σᾶς γράψωμε και ἰδιαιτέρως.

Ἀλέξ. Μουσιδην. Σᾶς εὐχαριστοῦμε για τὰ καλὰ σας λόγια και για τὸ πρακτικὸ ἐνδιαφέρον που δείχνετε για τὸ περιοδικὸ μας.

Σημείωση. Ὁ Διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ θὰ βρίσκεται στὰ γραφεῖα μας, Μετάνδρου 4, κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, ὄρα 10-11.